

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
Економіко-правовий факультет

**ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ**

**для студентів денної та заочної форм навчання
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 051 «Економіка»
освітній рівень – перший (бакалаврський)
2019-2020 навчальний рік**

Одеса 2020

Розробники:

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Горняк О. В. – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та підприємництва;

Ломачинська І. А. – к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва, заступник декана економіко-правового факультету;

Крючкова Н. М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва;

Скороход І. П. – к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва.

Затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва

Протокол №6 від 8 січня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ (Горняк О. В.)

Схвалено навчально-методичною комісією економіко-правового факультету

Протокол № 4 від «29» січня 2020 р.

Голова комісії _____ (Масін В. М)

Затверджено Вченою радою економіко-правового факультету

Протокол № 5 від «29» січня 2020 р.

Голова ради _____ (Труба В. І.)

1. Загальні положення

Атестація випускників ОНУ імені І.І. Мечникова за спеціальністю 051 «Економіка» здійснюється Екзаменаційною комісією (ЕК) на основі аналізу успішності, оцінки якості вирішення випускниками професійних та соціально-професійних задач, передбачених освітньою професійною програмою за цією спеціальністю.

Формою атестації випускників першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» є кваліфікаційний екзамен, який проводиться екзаменаційною комісією після завершення теоретичної та практичної частин навчання.

Атестація здійснюється на підставі оцінки професійних знань, умінь, навичок випускників з метою з'ясування відповідності рівня їх підготовки вимогам встановлених стандартів, навчальним планам і програмам підготовки в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Метою атестації є діагностика глибини теоретичних знань студентів-випускників першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка», опанування ними методики економічного аналізу, з'ясування наявності вміння: використовувати отримані знання для визначення закономірностей і тенденцій розвитку сучасної економіки, формування сучасних моделей економічного розвитку та економічної політики; користуватися здобутими навичками у сфері прийняття рішень, визначення перспектив розвитку і стратегій економічних суб'єктів; аналізувати стан економіки на макро-, мезо-, макрорівнях з точки зору ефективності, досягнення конкурентних переваг, забезпечення стійкого розвитку.

Організацію та проведення атестації студентів регламентує «Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова» (протокол Вченої ради ОНУ імені І.І. Мечникова № 9 від 30 травня 2017 р).

За результатами складання державних екзаменів вирішується питання про присвоєння випускникам відповідної кваліфікації та видачу диплома (звичайного зразка чи з відзнакою).

2. Питання

1. Предмет економічної теорії. Еволюція поглядів та сучасне визначення.
2. Методологія економічного аналізу. Загальні та спеціальні методи.
3. Форми організації суспільного виробництва. Порівняльний аналіз натурального і товарного виробництва.
4. Теорія виробництва: ресурси, фактори, результати.
5. Суспільний поділ праці: види, форми, сучасні тенденції.
6. Економічна система суспільства: сутність, елементи, закони.
7. Суб'єкти економічної системи та їх функції в ринковій економіці.
8. Держава як суб'єкт економічних відносин. Державний сектор.
9. Теорія власності: сутність і форми. Пучок прав власності.
10. Розподіл: функціональний та індивідуальний (економічний прибуток підприємницький дохід, заробітна плата).
11. Економічна теорія товару та її розвиток в сучасних умовах.
12. Суспільне відтворення: структура, темпи, масштаби, збалансованість.
13. Економічна рівновага та ефективне зростання. Посткейнсіанські і неокласичні моделі економічного розвитку.
14. Модель взаємозв'язку виробництва і кінцевого продукту В.Леонтьєва. Можливості прогнозування взаємозв'язку економічних процесів.
15. Ринок земельних ресурсів і земельна рента.
16. Система національних рахунків як інструмент регулювання макроекономічних процесів.
17. Економічна теорія та економічна політика: взаємозв'язок та взаємовплив.
18. Роль і місце мікроекономіки в сучасній економічній теорії. Сутність, сфери використання і межі сучасного мікроекономічного аналізу.
19. Теоретичні основи формування ринкових відносин. Сутність, функції, класифікація ринків.
20. Основні закономірності, принципи формування попиту на індивідуальному ринку.
21. Основні закономірності, принципи формування пропозиції на індивідуальному ринку.
22. Механізм ринкової рівноваги як взаємодія попиту і пропозиції: принципи формування, стійкість рівноваги.
23. Порушення ринкової рівноваги та механізм її відновлення: роль ринку (моделі Л. Вальраса і А. Маршалла) та методи державного втручання.
24. Концепція еластичності в мікроекономіці: розподіл податкового тягаря, аналіз ринку сільгосппродукції та ринку праці.
25. Споживчий вибір і принципи його аналізу в кардиналістській теорії.
26. Ординалістський підхід до аналізу раціонального вибору споживача: концепція кривих байдужості, ефект заміщення і ефект доходу.
27. Фірма в системі ринкових відносин. Сучасна теорія фірми.
28. Теорія виробництва і витрат в мікроекономічному аналізі.
29. Максимізація прибутку в умовах ринку досконалої конкуренції.

30. Аналіз ефективності конкурентних ринків: виробнича, економічна, загальна ефективність, ефективність розподілу ресурсів економічних благ.
31. Принципи ціноутворення в умовах ринкової влади: закономірності в умовах монополії і монопсонії.
32. Цінова дискримінація: сутність, умови використання, ступені, розподіл вигід.
33. Основні принципи поведінки фірми в умовах монополії в короткостроковому і довгостроковому періодах.
34. Теорія олігополії: взаємозв'язок і таємний зговір.
35. Рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції в короткостроковому і довгостроковому періодах.
36. Оцінка суспільної ефективності монополії: Х-неефективність по Лейбенстайну, «мертвий вантаж» монополії.
37. Обмеження ринкової влади: антимонопольне регулювання і політика захисту конкуренції.
38. Загальна рівновага мікроекономічної системи і економічна ефективність: дія принципу ефективності по Парето.
39. Суспільні блага і «провали ринку». Роль держави у визначенні оптимального обсягу суспільних благ.
40. Зовнішні ефекти в економіці: суть, засоби управління. Зовнішні ефекти і права власності. Теорема Коуза.
41. Методологія та методи в макроекономічній та мікроекономічній теорії.
42. Макроекономічна рівновага як ключова проблема економічної теорії і економічної політики. Основні макроекономічні тотожності.
43. Основні макроекономічні показники: ВВП і його складові. Методи розрахунку ВВП.
44. Рівень цін і макроекономічні показники. Номінальний і реальний ВВП.
45. Механізми формування сукупного попиту та сукупної пропозиції.
46. Споживання і заощадження: фактори, вплив заощадження на обсяг сукупного попиту. Парадокс ощадливості.
47. Заощадження і інвестиції. Механізми мультиплікатора і акселератора.
48. Грошовий ринок і його рівновага. Структура пропозиції грошей. Модель IS-LM.
49. Механізм регулювання пропозиції грошей. Грошовий мультиплікатор.
50. Нестабільність ринкової економіки: циклічність, кризи, їх сутність та види.
51. Безробіття і його види. Нетрадиційні форми зайнятості. Ринок праці в Україні.
52. Інфляція: причини, методи, виміру і шляху подолання. Крива Філіпса.
53. Межі державного регулювання ринкової економіки. Методи і засоби державного регулювання.
54. Грошово-кредитна політика і її вплив на макроекономічну рівновагу. Проблеми реформування і стабілізації грошово-кредитної системи України.
55. Фінансова політика. Дія механізму автоматичних стабілізаторів у фіскальній політиці.

56. Економіка пропозиції. Крива Лаффера. Проблеми стабілізації економіки України.
57. Теорії міжнародної торгівлі та їх розвиток.
58. Порівняльні переваги країни у міжнародній торгівлі та особливості відкритої економіки в умовах глобалізації.
59. Міжнародна міграція як форма міжнародних економічних відносин.
60. Вивіз капіталу та розвиток теорії прямих іноземних інвестицій.
61. Міжнародна валютна система і її еволюція. Особливості сучасної валютної системи.
62. Міжнародна інтеграція і її розвиток в сучасних умовах.
63. Меркантилісти і фізіократи – перші школи політичної економії.
64. Формування і розвиток класичної політичної економії в роботах А. Сміта і Д. Рікардо.
65. Класична політична економія Ж.-Б. Сея, Т. Мальтуса, Дж. С. Мілля і К. Маркса.
66. Цивілізаційний підхід до історії людського суспільства. Погляди А. Тойнбі.
67. Економічна думка в Україні в кінці ХІХ на початку ХХ ст.
68. Досягнення економічної науки у працях вчених Новоросійського університету (друга половина ХІХ ст.).
69. Виникнення альтернативної школи політичної економії. Німецька національна політекономія.
70. Критика класичної політичної економії і розвиток теорії маржиналізму.
71. Становлення неокласичної традиції в економічній науці. Кембриджська школа.
72. Кейнсіанська економічна доктрина та її значення для розвитку економічної теорії і практики господарювання.
73. Еволюція економічної науки у другій половині ХХ ст. Неокласичний синтез і посткейнсіанство.
74. Інституціоналізм: основні етапи розвитку. Нова інституціональна економічна теорія.
75. Особливості соціально-економічного розвитку України в період Київської Русі в ІХ-ХІІІ ст.
76. Економіка західноєвропейських країн в епоху феодалізму.
77. Розвиток капіталістичних відносин у Західній Європі.
78. Економіка України у першій половині ХХ ст.
79. Особливості економіки України в радянський період.
80. Етапи становлення сучасної економічної системи України.

3. Рекомендована література

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн./ С. М. Панчишин, П. І. Островерх, І. В.Грабинська та ін.; за ред. С. М. Панчишина, П. І. Островерха. 3-тє вид., виправл. та доп. Л.: Апріорі, 2017. Кн.1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. 567 с.
2. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Навч.посіб.: У 2 кн. / Авт. кол.: С. Панчишин, П. Островерх, Г. Стеблій та ін. Кн.. 2: Мікроекономіка. 4-тє вид., випр. і доп. К.: Знання, 2013.437 с.
3. Базилевич В. Д., Леоненко П. М., Гражевська Н. І., Гайдай Т. В. Історія 15 економічних учень: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2015. 567 с.
4. Блауг М. 100 великих економістів до Кейнса СПб.: Економікус, 2008. 352 с.
5. Блауг М. Методология экономической науки. М.: НП «Журнал Вопросы экономики», 2004. 415 с.
6. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. М: Дело, 1994. 684 с.
7. Башнянин Г. І., Шевчук Є. С. Політична економія: Навчальний посібник. За ред. д.е.н., проф. Г.І. Башнянина і к.е.н., доц. Є.С. Шевчука. Львів : «Магнолія 2006», 2017. 280 с.
8. Ватаманюк З. Вступ до економічної теорії. Л.: Новий Світ, 2006. 408с.
9. Веріан Г. Р. Мікроекономіка. Проміжний рівень. Сучасний підхід : підручник / Г. Р. Веріан ; пер. з англ. С. Слухай. 6-тє вид. К. : Лібра, 2006. 632 с
10. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія (Економічна нобелелогія) : навчальний посібник. К. : Видавничий центр “Академія”, 2015. 336 с
11. Економічна теорія : підручник / В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
12. Економічна теорія: Макро- і мікроекономіка: Навч. посібник / За ред. З. Ватаманюка та С. Панчишина. 3-тє вид., доп. К.: Альтернативи, 2015. 608 с.
13. Економічна теорія. Макроекономіка: підручник / за ред. В. М. Тарасевича. Київ : Знання, 2012. 206 с.
14. Економічна теорія: Макро- і мікроекономіка: Навч. посібник / За ред. З. Ватаманюка та С. Панчишина. 3-тє вид., доп. К.: Альтернативи, 2015. 608 с.
15. Економічна теорія: Політекономія: Підручник. За ред. Базилевича В. Д. К.: Знання-Прес. 2017. 719 с.
16. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. О. Ватаманюка. Львів:»Інтелект-Захід», 2010. 374 с.
17. Економічна теорія: Політекономія: Практикум. Навч. посіб. Рекомендовано МОН / За ред. В. Д. Базилевича. К., 2010. 496 с.

18. Економічна теорія : підручник / В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
19. Економічна теорія: навч.-метод. посіб. О. В. Горняк, Т. В. Матюк. Одеса, 2020. 140 с.
20. Єфремов В. Видатні мислителі в історії світової економічної думки. К.: Слово, ВД, 2007. 352 с.
21. Галушка З. І., Поченчук Г. М. Економічна теорія. Підручник. Чернівці, ЧНУ. 2018. 240 с.
22. Гребенников П. И. Микроэкономика : учебник и практикум для академического бакалавриата / П. И. Гребенников, Л. С. Тарасевич, А. И. Леусский. 8-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство Юрайт, 2019. 547 с. Злупко С. М. Історія економічної теорії : підручник. К.: Знання, 2005. 719 с.
23. Історія економічних учень : підручник / За ред. В.Д. Базилевича. К., Знання. 2004. 1300 с. (Класичний університетський підручник).
24. Історія економічних учень : підручник: У 2 ч. Ч.1. / [В. Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, П. М. Леоненко, Т. В. Гайдай, О. П. Нестеренко, А. О. Маслов, Л. В. Вернигора]; за ред. В. Д. Базилевича. 3 вид., випр. К., Знання, 2006. 582 с. (Класичний університетський підручник)
25. Кейнс Дж. М.. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей. К. : Асоціація українських банків. 1999. 189 с.
26. Косік А. Ф., Гронтковська К. Е. Мікроекономіка: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2014. 416 с
27. Левина Е. А. Микроэкономика : учебник и практикум для вузов / Е. А. Левина, Е. В. Покатович. Москва : Издательство Юрайт, 2019. 673 с.
28. Макконнелл К. Р., Брю С. Л., Флінн Ш. М. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Учебник. пер. с англ. Москва : ИНФРА-М, 2016. 1028 с.
29. Макроекономіка: базовий курс : навч. посіб. / [проф. І.Й. Малий, проф. І. Ф. Радіонова, доц. Т. Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін.] К.: КНЕУ, 2016. 246 с.
30. Макроекономічний аналіз національної економіки: навч.посібник. І. Ф. Радіонова, В. І. Усик. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. 304 с.
31. Макроекономіка: навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 224 с.
32. Маршалл А. Принципы экономической науки. М.: Директ-медиа, 2012. 2127 с.
33. Мікроекономіка : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / О. Я. Базилінська, О. В. Мініна ; за ред. О. Я. Базилінської. Київ : ЦУЛ, 2019. 352 с.
34. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. 2–ге вид., перероб. доп. К.: Знання, 2008. 679 с.
35. Мікроекономіка : конспект лекцій / укладачі : Ю. М. Петрушенко, О. В. Дудкін, Н. М. Костюченко. Суми : Сумський державний університет, 2013. 206 с.

36. Мэнкью Н. Г. Микроэкономика / Н. Г. Мэнкью, М. Тейлор; Пер. с англ. А. П. Смольский. СПб.: Питер, 2013. 544 с.
37. Мэнкью Н. Г. Принципы микроэкономики: Учебник для вузов / Н. Г. Мэнкью; Пер. с англ. В. И. Кузин. СПб.: Питер, 2012. 592 с.
38. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики; пер. с англ. А. Н. Нестеренко М: Фонд экономической книги «НАЧАЛА», 1997. (Современная институционально-эволюционная теория). 180 с.
39. Пиндайк Р.С., Рубинфельд Д.Л. Микроэкономика: [Учеб.]: Пер. с англ. М.: Дело, 2011. 807 с.
40. Сміт А. Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй. К.: Наш формат, 2018. 722 с.
41. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора; перекл. з англ. А. Олійник та Р. Скільський. К.: Основи, 1998. 854 с.
42. Практикум з мікроекономіки до підручника «Мікроекономіка» за наук. ред. А. П. Наливайка / [Є. В. Прохорова (кер. кол. авт), Л. А. Азьмук, П. Г. Банщиков та ін.]. К. : КНЕУ, 2013. 522
43. Розанова Н. М. Микроэкономика. Руководство для будущих профессионалов: Учебник для бакалавров / Н.М. Розанова. М.: Юрайт, ИД Юрайт, 2013. 985 с.
44. Семюелсон П. А., Нордхауз В. Д. Мікроекономіка. К.: Основи, 1998.
45. Семюелсон П. А., Нордхауз В. Д. Макроекономіка. К.: Основи, 1995.
46. Тарасевич Л. С. Микроэкономика: Учебник для бакалавров / Л. С. Тарасевич, П. И. Гребенников, А. И. Леусский. М.: Юрайт, 2013. 543 с.
47. Тарасевич Л. С. Економічна теорія. Національна економіка : Підручник / За ред. В. М. Тарасевича. К. : "Знання", 2012. 270 с.
48. Хайман Д. Н. Современная микроэкономика: анализ и приложения: Пер. с англ. В 2 т. М.: Финансы и статистика, 1992. Т. 1. 384 с.; Т. 2. 384 с.
49. Чухно А.А., Юхименко П.І., Леоненко П.М.. Сучасні економічні теорії: підручник. Київ: Знання, 2007. 878 с.
50. Шумпетер Й. А. Капіталізм, соціалізм і демократія. К.: Основи, 1995. 528 с.
51. Экономическая теория: Учебное пособие / Под ред. О. В. Горняк, Л. Х. Доленко. Одесса: Юридическая литература, 2006.
52. Юхименко П. І. Історія економіки та економічної думки: підручник Київ: Знання, 2011. 646 с.

5. Критерії оцінювання знань випускників під час кваліфікаційного екзамену

Атестація здійснюється на підставі оцінки професійних знань, умінь, навичок випускників з метою з'ясування відповідності рівня їх підготовки вимогам встановлених стандартів, навчальним планам і програмам підготовки в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Під час відповіді на питання, що визначені у білетах, випускник має показати знання теоретичних концепцій, методологічних принципів сучасної економічної теорії, а також сутності і змісту основних категорій економічної науки.

Випускник повинен: показати, що він глибоко засвоїв сутність та зміст економічних категорій; проявити здатність до критичного і системного аналізу економічних явищ і процесів; показати вміння чітко і грамотно формулювати та висловлювати свою позицію, належним чином її обґрунтувати.

Оцінка — «відмінно» (A) ставиться за повну, глибоку, логічну відповідь, демонстрацію розуміння теорії та практики, правильне їх тлумачення, обґрунтовані висновки, правильне використання економічних термінів та глибоке знання економічної літератури.

Оцінка — «добре» (B) ставиться в разі, коли відповідь відповідає зазначеним вимогам, але викладений матеріал недостатньо систематизований, не продемонстровано стійкі знання у визначенні понять, у висновках і узагальненнях є окремі неточності.

Оцінка — «добре» (C) ставиться в разі, коли відповідь в цілому відповідає зазначеним вимогам, але викладений матеріал не систематизований, не продемонстровано знання у визначенні понять, у висновках і узагальненнях є суттєві неточності.

Оцінка — «задовільно» (D) ставиться, коли студент виявляє розуміння основних положень, але спостерігається поверховість знань, визначення понять нечітке, недостатні вміння і аргументи, допущені помилки і неправильне тлумачення окремих економічних категорій і законів.

Оцінка — «задовільно» (E) ставиться, коли студент виявляє розуміння основних положень, але спостерігається поверховість знань, невміння визначити поняття, недостатні вміння і аргументи, допущені істотні помилки і неправильне тлумачення економічних категорій і законів, але в цілому відповідає мінімальним критеріям.

Оцінка — «незадовільно» (FX) ставиться, якщо відповідь неправильна і свідчить про незнання основного матеріалу. Студентом допущені грубі помилки при визначенні економічних категорій і законів, показав невміння робити узагальнення і висновки з емпіричного матеріалу.

Оцінка — «незадовільно» (F) ставиться, якщо відповідь неправильна і не відповідає мінімальним вимогам щодо обсягу та якості знань випускника. Студентом допущені грубі помилки при визначенні економічних понять і трактувань економічних явищ та процесів.

За результатами перевірки відповідності знань студентів вимогам атестаційної характеристики Екзаменаційна комісія приймає рішення щодо присвоєння студенту-випускнику кваліфікації бакалавр з економіки та видачу диплому.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни